

ОСОБЛИВОСТІ МЕРЕЖЕВОЇ ФОРМИ РЕАЛІЗАЦІЇ ОСВІТНІХ ПРОГРАМ У СУЧАСНИХ УМОВАХ

© Лей Ч., 2024

Чжан ЛЕЙ

аспірант кафедри педагогіки,
іноземної філології та перекладу,
Харківський національний економічний
університет імені Семена Кузнеця
<https://orcid.org/0009-0008-9118-8331>

Ключові слова: мережева форма, реалізація, програми, формування, освіта, специфіка, технологія, сучасні умови.

У цій статті розглядаються особливості мережевої освіти у сучасних умовах. Мережева форма реалізації освітніх програм заснована на використанні ресурсів кількох освітніх організацій і інших установ. Мережева форма дає можливість максимально використовувати наявні матеріально-технічні

та інфраструктурні ресурси. Автором проаналізовано теоретичні аспекти мережевої форми, звернено увагу на її практичні переваги та вплив на освітню систему. Зокрема, розглянуті можливості індивідуалізації навчання, зниження витрат на освіту та збільшення доступності до навчання. Визначено, що сьогодні мережева форма не є обов'язковою і застосовується освітніми організаціями лише у разі, коли це потрібно для забезпечення необхідного рівня підготовки випускників, що є найбільш доцільним. Дослідження підкреслює важливість подальшого розвитку та впровадження мережевих форм реалізації освітніх програм для покращення якості освіти та розвитку освітньої системи.

Проблематика мережної взаємодії як адекватної соціально-економічним умовам організаційно-правової форми інтеграції суб'єктів національної економіки, які беруть участь у формуванні та

розповсюдженні нового знання, його перетворення на технології з подальшим використанням, є предметом дослідження вітчизняних та зарубіжних авторів протягом останніх десятиліть [1–5]. Найбільшу

актуальність вона отримала для освітніх організацій, особливо ВНЗ, як одного з провідних суб'єктів національної інноваційної системи, що забезпечує відповідність формування компетенцій студентів, що навчаються, вимогам інноваційної економіки. Слід зазначити, що мережева взаємодія як особлива організаційна форма інтеграції у практиці взаємодії суб'єктів вітчизняної освітньої, науково-дослідної та виробничої діяльності виникла під впливом закордонного досвіду і була проголошена Болонською декларацією як суттєва умова формування єдиного європейського освітнього простору [9, с. 440].

Мета – визначити особливості мережевої форми реалізації освітніх програм у сучасних умовах.

Результат останніх досліджень засвідчив складність та багатогранність мережевої освіти. Питання мережевої взаємодії між закладами освіти описано у працях Я. Паламаренко, В. Фірсова, Derek Newton, Lin, Zh., Tao, W., Ling, Zh та інших. Питання системи взаємовідносин у мережі між індивідами, групами чи організаціями, між окремими членами або між адміністративними органами розглядали зарубіжні дослідники В. Хаустова, Rhodes R., Marsh D, Xia Y, Hu Y, Wu C, Yang Land Lei M. та інші.

Освітня система сучасного світу постійно еволюціонує, адаптуючись до змін у суспільстві, технологічного прогресу та глобальних викликів. Одним із ключових аспектів цієї еволюції є впровадження мережевих форм реалізації освітніх програм. Ця стаття присвячена аналізу особливостей мережевої форми реалізації освітніх програм у сучасних умовах.

Система вищої освіти як одного з провідних громадських інститутів постійно зазнає певних змін, що відповідають динаміці економічних, політичних, культурних та соціальних процесів. При цьому зміст освіти, використовувані засоби та форми навчання завжди були націлені на розв'язання низки протиріч, що виникають у процесі навчання та виховання, а саме:

– протиріччя між безмежним обсягом накопичених людством знань та обмеженістю освітніх програм; невідповідність змісту навчального матеріалу формам та засобам їх трансляції;

– розбіжності між суспільною зумовленістю змісту освіти та індивідуальними потребами особистості учня, особливостями засвоєння та ін. [6, с. 32].

Тому поряд із традиційними все частіше з'являються нові форми побудови освітнього процесу, що відрізняються як способом здобуття освіти (наприклад, самоосвіта, навчання часткового часу, система відкритого навчання), так і кількістю освітніх закладів, у яких студент проходить одну освітню програму (одна освітня програма – одна освітня установа, одна освітня програма – кілька освітніх закладів) [1].

Поєднуючи у собі переваги різних форм побудови освітнього процесу та використовуючи низку можливостей інформаційних технологій, все більший інтерес останнім часом викликає мережева форма реалізації освітніх програм.

Однак аналіз нормативної бази та наукової літератури, присвяченої питанням розробки та реалізації освітніх програм у мережевій формі, показує, що керівний та професорсько-викладацький склад більшості ВНЗ з великою обережністю ставиться до цього нововведення.

По-перше, найчастіше відбувається підміна, здавалося б, синонімічних понять «мережева форма навчання», «мережева форма реалізації освітніх програм», «мережеве навчання», «дистанційне навчання», «електронне навчання».

Багато дослідників, говорячи про мережеву взаємодію, мають на увазі спільну навчальну діяльність автономних учасників за допомогою електронного діалогу, сприймають Networked learning як навчання, побудоване на вільному доступі до освітніх ресурсів, на співробітництві у вигляді глобальних, соціальних мереж [4–7].

Насправді поняття мережевої форми реалізації освітніх програм як форми «організації навчання з використанням ресурсів

кількох організацій, які здійснюють освітню діяльність, у тому числі іноземних, а також, за потреби, з використанням ресурсів інших організацій» досить чітко прописано у методичних рекомендаціях щодо організації освітньої діяльності з використанням мережевих форм реалізації освітніх програм та передбачає укладання договору між організаціями, що закріплює «вимоги до освітнього процесу, до матеріально-технічного забезпечення, до способу реалізації мережевого взаємодії» [2, с. 10].

Мережева форма реалізації освітніх програм базується на ідеї співпраці та взаємодії між різними освітніми установами, організаціями та групами. Це може включати спільні навчальні програми, обмін студентами та викладачами, відкриті онлайн-курси та інші форми співпраці.

Мережева форма реалізації освітніх програм відкриває нові можливості для студентів та викладачів, забезпечуючи доступ до різноманітних ресурсів, експертів та досліджень з усього світу. Вона також сприяє обміну знаннями та ідеями, що сприяє розвитку креативності та інноваційності [10].

На сучасному етапі мережева організація спільної діяльності розглядається як найбільш актуальна, оптимальна та ефективна форма досягнення цілей у будь-якій сфері, зокрема освітній. Мережева взаємодія у процесі реалізації додаткових загальноосвітніх програм передбачає горизонтальні взаємини, засновані на рівноправності та зацікавленості один в одному, спільному ухваленні рішень.

Мета застосування мережевих освітніх програм – забезпечення підвищення якості освіти шляхом формування мережевої взаємодії освітніх та інших організацій за рахунок використання нових інформаційно-комунікаційних, педагогічних технологій та об'єднання ресурсів учасників мережі. Основні завдання:

- розширення спектру освітніх послуг з метою реалізації індивідуальних освітніх траєкторій учнів (студентів) у межах окремої освітньої програми;

- освоєння механізму побудови освітніх траєкторій та вибору моделі, адекватної освітнім потребам та ресурсному забезпеченню освітніх та інших організацій, що входять до мережної взаємодії;

- освоєння механізму створення та ефективного використання ресурсних центрів дистанційного навчання;

- реалізація нових підходів до організаційної побудови освітнього процесу в освітніх та інших організаціях мережі;

- створення пакету нормативно-правових актів та методичних матеріалів, що забезпечують умови реалізації мережевих освітніх програм через використання освітніх технологій у навчальному процесі;

- розширення умов та можливостей для набуття здобувачами освіти професійно значимих, зокрема унікальних, компетенцій [8].

Сучасна соціально-економічна ситуація вимагає від додаткової освіти модернізації, оптимізації ресурсів, змін у системі управління освітніми установами на основі повного використання їхніх потенційних можливостей, впровадження інноваційних технологій, нових систем управління. Висуваються нові вимоги до педагога додаткової освіти.

Додаткові освітні програми, реалізовані у мережевій формі, мають ряд переваг:

- опанування студентами додаткової освітньої програми в іншій організації протягом певного часу сприяє розвитку особистісних якостей, компетенцій, комунікацій, розвиває здатність адаптуватися до іншого освітнього та педагогічного середовища;

- розширює межі поінформованості учнів про наявні освітні та інші ресурси і дозволяє зробити усвідомлений вибір власної освітньої траєкторії, що підвищує мотивацію до навчання.

Такі додаткові освітні програми варіативної частини вимагають залучення ресурсів наукових та професійних організацій. Додаткова освіта здійснюється шляхом реалізації додаткових загальноосвітніх програм, які спрямовані на розвиток особистості, її загальної культури та

індивідуальних здібностей, засвоєння соціокультурних цінностей, професійну орієнтацію, організацію творчої праці, змістовного дозвілля, формування культури здорового та безпечного способу життя, зміцнення здоров'я [4].

Однією із серйозних проблем, які суттєво ускладнюють поширення мережевої форми реалізації освітніх програм, є надана державним освітнім стандартом вищої освіти академічна свобода у питанні змісту освітніх програм. З одного боку, така свобода дозволяє проводити самостійне компонування навчальних планів, що враховують запити роботодавців, потреби регіону, міждисциплінарний характер кожного конкретного профілю, з іншого – слід констатувати відсутність єдності освітнього процесу в Україні.

Так, навчальні плани однієї і тієї ж освітньої програми, що реалізується у двох різних ВНЗ одного регіону (і навіть одного міста), суттєво відрізняються набором та найменуванням дисциплін, кількістю годин, відведених на їх вивчення, розподілом по семестрах, побудовою навчальних графіків, не кажучи вже про різницю у кадровому, інформаційно-бібліотечному, матеріально-технічному забезпеченні та ін.

Отже, проектування та реалізація освітньої програми у мережевій формі передбачає серйозний обсяг роботи на підготовчому етапі. Якщо ж говорити про вихід на міжнародний ринок освітніх послуг, то подібні проблеми значно збільшаться.

Насправді реалізація мережевих освітніх програм є серйозним кроком до переходу вишу на новий рівень розвитку за рахунок використання найкращих практик професійної освіти; до розробки більш ефективних, інноваційних моделей організації освітнього процесу на основі конкурентної співпраці, включення вишу до єдиного науково-освітнього простору. Крім того, це сприяє збереженню або розширенню контингенту, забезпеченню навчального процесу кваліфікованими педагогічними кадрами, раціональному використанню ресурсної бази, підвищенню

академічної мобільності викладачів та студентів, додатковим позабюджетним впливанням, якщо мережева освітня програма реалізується за договорів про надання платних освітніх послуг.

Водночас, незважаючи на широке видове розмаїття технологічних карт, що визначають організаційні, ресурсні, освітні та інші особливості реалізованих програм, можна назвати два основних види мережевої взаємодії.

До першого виду належить мережева взаємодія, в якій беруть участь дві і більше освітні організації, що мають ліцензію на здійснення освітньої діяльності за освітньою програмою (освітніми програмами), реалізованою (реалізованими) у мережевій формі. Освітні програми, що реалізуються спільними зусиллями кількох освітніх організацій можуть мати назву «Спільні освітні програми» [7, с. 8].

За результатами опанування такої інтегрованої освітньої програми учню видаються документи про освіту та (або) кваліфікації кожною організацією, що здійснює освітню діяльність та що бере участь у мережевій формі.

Головною особливістю спільної освітньої програми є те, що це єдина програма двох освітніх організацій із повністю синхронізованими навчальними планами та календарними навчальними графіками.

У рамках другого виду організації мережевої взаємодії освітня програма реалізується лише однією організацією, що здійснює освітню діяльність, але з використанням інших ресурсів організації, що, зокрема, здійснюють освітню діяльність. Якщо як організація-партнер виступає організація, яка не здійснює освітню діяльність, то як ресурс можна розглядати наявні в цій організації умови формування практичного досвіду учнів та відповідних компетенцій, передбачених освітніми та професійними стандартами. До таких умов треба віднести: матеріально-технічні, виробничо-технологічні, організаційно-управлінські, кадрові, інформаційні та ін.

У цьому випадку документ про освіту (або) кваліфікації учням за результатами опанування ними освітньої програми у мережевої формі видає лише базова організація.

Що стосується організацій-партнерів, то вони можуть видавати учням довідку про навчання або період навчання за встановленим ними самостійно зразком. Даний вид організації мережевої взаємодії відрізняється практично не обмеженою різноманітністю технологічних моделей організації мережевої форми.

До таких моделей, що є, на наш погляд, зразковими, можна, зокрема, віднести такі:

– модель реалізації однієї або декількох навчальних дисциплін (модулів) в організаціях-партнерах, якими є інші освітні організації. У цьому випадку готова навчальна дисципліна (модуль) організації-партнера включається до освітньої програми базової організації.

Як видно, у цьому випадку передбачається своєрідне придбання ресурсу як якісно реалізованої навчальної дисципліни чи модуля. Правовою особливістю даної моделі є необхідність договірної оформлення партнерських відносин із кожною освітньою організацією, яка надає ресурси у вигляді якісно реалізованих навчальних дисциплін (модулів). У рамках цієї моделі учням може надаватися альтернативне право вибирати між різними навчальними дисциплінами (модулями) та реалізуючими їх освітніми організаціями;

– модель реалізації практичної частини освітньої програми в організаціях-партнерах, які не є освітніми організаціями. Ця модель є актуальною для реалізації практико-орієнтованих програм, різних моделей дуального навчання тощо.

Як основний ресурс, що визначає доцільність реалізації такої моделі, може виступати наукова, технологічна та

матеріальна база організації(й) – партнера(ів), а також інтелектуальний внесок провідних учених та спеціалістів підприємства-партнера в реалізацію освітньої програми.

Насамперед ця модель представляє інтерес в аспекті досягнення максимальної ефективності навчальних та виробничих практик.

Таким чином, мережева форма реалізації освітніх програм відкриває досить широкі можливості щодо використання ресурсних можливостей партнерів освітньої організації. Ефект від такої співпраці дозволяє не лише забезпечити навчання студентів з використанням передових організаційних та матеріально-технічних можливостей, які відсутні у багатьох ВНЗ, а й застосовувати широку палітру освітніх технологій, здатних якісно перетворити професійний образ сучасного випускника освітньої організації вищої освіти.

Перераховані особливості мережевої форми реалізації освітніх програм професійної освіти, звичайно, не вичерпують весь перелік переваг та недоліків їх впровадження як з позиції вишу, так і з погляду студента, хоча вже зараз запропоновано низку заходів, що сприяють вирішенню проблем, які виникають при цьому: виділення квоти для прийому студентів на мережеві програми, урахування у виділенні фінансування вишам витрат на мережеві технології, створення єдиної відкритої інформаційної бази мережевих освітніх програм, розробка критеріїв оцінки їхньої ефективності та ін.

І нехай запропоновані шляхи поки що не мають конкретних механізмів реалізації, проте просування у цьому напрямі, безсумнівно, сприяє підвищенню конкурентоспроможності кожного конкретного вишу – учасника мережевої взаємодії та модернізації української освіти в цілому.

ЛІТЕРАТУРА

1. **Паламаренко, Я.В.** (2021). Сучасні інформаційні технології та особливості їх використання під час дистанційного навчання. *Забезпечення якості вищої освіти: підвищення ефективності використання інформаційних технологій у здійсненні освітнього процесу*: зб. матеріалів III Всеукр. наук.-метод. конф., 14–16 квіт. Одеса. С. 240–243.
2. **Фірсов, В.С., Береда, Т.М., & Хватова, О.Г.** (2021). Організація дистанційної та мережевої форм навчання та створення внутрішньої системи забезпечення якості освіти. *Школа вільного вибору «Акцент»*: наук.-метод. збірник. Дніпро, 35 с.
3. **Хаустова, В.Є., & Решетняк, О.І.** (2020). Вплив підготовки кадрів вищої кваліфікації на науковий та економічний розвиток. *Проблеми економіки*. № 1. С. 43–51. DOI:10.32983/2222-0712-2020-1-43-51

4. **Derek, Newton** (2023). Given What We Don't Know, Blocking Fully Online Degrees Was Right Call. *Forbes*. Retrieved from <https://www.forbes.com/sites/dereknewton/2023/03/22/given-what-we-dont-know-blocking-fully-online-degrees-was-right-call/?sh=33e444004bd0> [in English].

5. **Justin, Ortagus** (2022). What We Know About the Cost and Quality of Online Education. *Academics upshot*. Retrieved from <https://thirdway.imgix.net/pdfs/override/WhatWe-Know-About-the-Cost-and-Quality-of-Online-Education-web.pdf> [in English].

6. **Lin, Zh., Tao, W., & Ling, Zh.** (2019). Research on Resistance and Motivation Mechanism of Classroom Silence of College Students – Based on 560 Questionnaires [J]. *Journal of Southwest Normal University*. Natural Science Edition, 3, 32–23 [in English].

7. **Mohrman, K., Ma, W.H., & Baker, D.** (2020). “The research university in transition: the emerging global model”, *Higher Education Policy*, vol. 12, pp. 5–27 [in English].

8. **Rhodes, R., & Marsh, D.** (2022). Policy Network in British Politics. A Critique of Existing Approaches. *Policy Network in British Government*. Oxford: Clarendon Press [in English].

9. **Sklianichenko, H.** (2021). Distance education during the pandemic. *Research Bulletin. Series: Philological Sciences*, (193), 439–445 [in English].

10. **Xia, Y., Hu, Y., Wu, C., Yang, L., & Lei, M.** (2022). Challenges of online learning amid the COVID-19: College students' perspective. *Front. Psychol.* 13:1037311. doi: 10.3389/fpsyg.2022.1037311 [in English].

Zhang LEI

Features of the network form of implementation of educational programs in modern conditions

This article examines the features of online education in modern conditions. The network form of implementation of educational programs is based on the use of resources of several educational organizations and other institutions. The network form makes it possible to use the available material and technical and infrastructural resources as much as possible. The author analyzed the theoretical aspects of the network form, drew attention to its practical advantages and influence on the educational system. In particular, the possibilities of individualizing education, reducing education costs and increasing access to education are considered. It was determined that today the network form is not mandatory and is used

REFERENCES

1. **Palamarenko, Ya.V.** (2021). Suchasni informatsiyni tekhnolohiyi ta osoblyvosti yikh vykorystannya pid chas dystantsiynoho navchannya [Modern information technologies and features of their use during distance learning] *Zabezpechennya yakosti vyshchoyi osvity: pidvyshchennya efektyvnosti vykorystannya informatsiynikh tekhnolohiy u zdiysnenni osvityn'oho protsesu*: zb. materialiv III Vseukr. nauk.-metod. konf., 14–16 kvit. Odesa. S. 240–243 [in Ukrainian].

2. **Firsov, V.S., Bereda, T.M., & Khvatova, O.H.** (2021). Orhanizatsiya dystantsiynoyi ta merezhevoyi form navchannya ta stvorennya vnutrishnoyi systemy zabezpechennya yakosti osvity. *Shkola vilnoho vyboru «Aktcent»* [Organization of distance and network forms of education and creation of an internal system for ensuring the quality of education. School of free choice «Accent»]: *nauk.-metod. zbirnyk. Dnipro* [in Ukrainian].

3. **Khaustova, V.Ye., & Reshetnyak, O.I.** (2020). “The impact of training of highly qualified personnel on scientific and economic development”, *Problemy ekonomiky*, vol. 1, pp. 43–51. DOI:10.32983/2222-0712-2020-1-43-51 [in Ukrainian].

by educational organizations only in cases when it is necessary to ensure the necessary level of training of graduates, which is the most appropriate. The study emphasizes the importance of further development and implementation of network forms of implementation of educational programs for improving the quality of education and development of the educational system.

Key words: network form, implementation, programs, formation, education, specificity, technology, modern conditions.